

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

на правах рукопису

Коваленко Вікторія Володимірівна

УДК 631.16.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА СТАБІЛІЗАЦІЯ ТА СТІЙКІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.

Спеціальність 08.04.01. - Фінанси підприємств

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Суми - 1995

АВ 32.556

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана на кафедрі фінансів та кредиту Сумського сільськогосподарського інституту.

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор Міщенко Володимир Іванович

Офіційні опоненти: – доктор економічних наук, професор Сахаєв Вадим Григорович
– кандидат економічних наук, Мінченко Микола Васильович

Провідна організація – Луганський сільськогосподарський інститут Міністерства сільського господарства і продовольства України, м.Луганськ

Захист відбудеться 27 червня 1995р. о 15 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К.22.01.04. при Сумському державному університеті, ауд. 401

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Сумського державного університету.

Автореферат розіслано 26 травня 1995р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради

А.А. Несветов

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

ЛНБ України ім.В.Стефаника

00754916 (W)

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ.

Актуальність теми. Сільське господарство України опинилося в надзвичайно скрутному фінансовому становищі. Заходи, передбачені Законом про пріоритетний розвиток села, в значній мірі виявилися недовірливими, а становище продовжує погіршуватися. Запропоновані програми носять загальний характер і не відображають реального стану подій та перспектив виходу сільського господарства з тяжкої кризи. Однозначна орієнтація уряду, починаючи з осені 1993р., на реалізацію жорсткого варіанту монетаристської політики ще гірше відбилася на сільському господарстві. Склалася ситуація відома в історії народного господарства 20-х 30-х років під назвою "ножиць цін". Хоча така ситуація в історії розвитку сільського господарства нашої країни, за винятком, можливо, незначного періоду 60-х - 70-х років, існувала постійно, в нинішніх умовах вона вкрай загострюється.

Сільське господарство як галузь з відносно довгим циклом виробництва продукції, а, відтак, і низькою швидкістю обігу капіталу, найбільш потерпає від нищівних ударів гіперінфляції. На реальні інвестиції сподівань у сільського господарства дуже мало, а на фінансові інвестиції, хоча це і не є головною метою діяльності сільськогосподарського виробництва, у підприємств незалежно від форм власності, просто немає коштів. До останнього часу в вигірній ситуації були підприємства, які накопичили значні запаси товаро-матеріальних цінностей. Хоча це і не основне джерело інвестицій, але для сільського господарства, поряд зі створенням запасів продукції і продовольства, такий шлях на сьогодні залишається майже єдиним.

Порушення економічних законів розвитку виробництва, призвело до погіршення фінансового стану сільськогосподарських підприємств. Тому вирішення проблем сільськогосподарського виробництва полягає в якнайшвидшому визначенні напрямків фінансово-економічної стабілізації та забезпеченні умов стійкості діяльності сільськогосподарських підприємств всіх форм власності.

Мета досліджень - обґрунтування пропозицій щодо вдосконалення методів і прийомів оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств, розробка рекомендацій по забезпеченню

фінансово-економічної стабільності та стійкості їх діяльності в умовах переходу до ринкових відносин.

Виходячи з цього, були поставлені такі завдання:

- теоритично обґрунтувати засади фінансово-економічної стабілізації та стійкості діяльності сільськогосподарських підприємств усіх форм власності;
- вивчити і проаналізувати прийоми і методи оцінки фінансового стану сільськогосподарських підприємств, зокрема: дослідити залежність швидкості обертання робочого капіталу від обраної структури виробництва, провести аналіз кредитоспроможності та платоспроможності сільськогосподарських підприємств, дати оцінку фінансової стійкості діяльності підприємств аграрного сектора;
- визначити основні критерії чинників, котрі здійснюють вплив на фінансово-економічну стабільність діяльності сільськогосподарських підприємств в умовах переходу до ринкових відносин;
- виявити основні напрямки і розробити рекомендації щодо забезпечення фінансово-економічної стабільності і стійкості діяльності підприємств аграрного сектора.

Об'єктом досліджень були обрані сільськогосподарські підприємства України і зокрема Сумської області. Предметом дослідження виступає організація фінансово-економічних відносин на сільськогосподарських підприємствах.

Методика досліджень. Теоритичною основою досліджень були праці вчених економістів, рекомендації науково-дослідних установ. Використовувались методи досліджень: абстрактно-логічний, монографічний, економіко-статистичний, балансовий і метод визначення коефіцієнтів. Первинними матеріалами були дані річних звітів сільськогосподарських підприємств Сумської області за 1990-1994рр., матеріали Міністерства статистики України за відповідний період, первинного бухгалтерського обліку, результати наукових досліджень з проблем фінансової стійкості і стабільності діяльності сільськогосподарських підприємств, економічна, технологічна, фінансова література.

Наукова новизна. Основні положення дисертаційного дослідження характеризуються такими елементами наукової новизни:

- розроблені рекомендації щодо оцінки кредитоспроможності сіль-

ського господарських підприємств в умовах переходу до ринкових відносин;

- обґрунтовані методи і показники оцінки фінансової стабільності та стійкості діяльності сільськогосподарських підприємств;
- запропоновані рекомендації по формуванню стратегії фінансового менеджменту на приватизованих сільськогосподарських підприємствах в умовах економічної невизначеності;
- розроблені пропозиції по використанню державних важелів для вдосконалення фінансово-кредитного механізму підприємств аграрного сектора;
- розроблена і апробована методика оцінки впливу структури виробництва на швидкість обертання робочого капіталу підприємства;
- запропоновано рекомендації щодо менеджменту вартісного циклу робочого капіталу сільськогосподарських підприємств;
- сформульовано концептуальні підходи до встановлення ціни на сільськогосподарську продукцію в умовах дії інфляції;
- встановлено необхідність розробки рекомендацій по вдосконаленню методів страхування комерційного і фінансового ризиків на основі страхування робочого капіталу, цінних паперів і депозитів.

Основні положення дисертації, які виносяться на захист:

- обґрунтування методів і показників оцінки фінансової стабільності, розрахунок нормативів і впровадження інтегрального коефіцієнту фінансової стійкості, що в умовах переходу до ринкових відносин і проведення приватизації, дозволяє реально оцінити фінансовий стан підприємств, а також визначити доцільність вкладення коштів інвесторами і кредиторами в підприємства аграрного сектора;
- рекомендації по менеджменту вартісного циклу робочого капіталу, за допомогою яких доцільно планувати джерела власних коштів та здійснювати вибір раціональної структури робочого капіталу сільськогосподарського підприємства;
- запропоновані заходи по організації фінансового менеджменту при приватизації колективних сільськогосподарських підприємств шляхом акціонування і апробовані на прикладі КСП "Гігант" Сумської області Тростянецького району;

- сформульовано концептуальні підходи до встановлення ціни на сільськогосподарську продукцію з урахуванням норми прибутку, швидкості обертання оборотних коштів та темпів зростання інфляції, що дасть змогу встановити еквівалентний вартісний обмін продукцією між сільським господарством і промисловістю;
- запропонована схема факторного методу планування прибутку і рентабельності підприємств в умовах економічної невизначеності. Такий підхід дозволить реально планувати розмір очікуваного доходу від виробничої діяльності підприємства з урахуванням темпів інфляції;
- розроблені рекомендації по організації виробництва, диверсифікації діяльності, стійкості, страхування фінансового і комерційного ризиків на сільськогосподарських підприємствах, що має важливе значення в умовах розвитку нових організаційних форм господарювання .

Практична значимість роботи визначається пропозиціями по вдосконаленню методики оцінки фінансової стабілізації та стійкості діяльності сільськогосподарських підприємств, які можуть бути використані для аудиту, планування, прогнозування фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств. Рекомендації по вдосконаленню фінансово-кредитного механізму аграрного сектора в умовах переходу до ринкових відносин між підприємствами і банками. З метою вдосконалення розрахунків запропоновані рекомендації по застосуванню на сільськогосподарських підприємствах факторингових операцій замість звичайного позикового кредитування. Розроблені рекомендації щодо організації виробництва, диверсифікації діяльності, страхування фінансового і комерційного ризиків дозволять підвищити фінансову стійкість і стабільність діяльності сільськогосподарських підприємств.

Апробація та впровадження результатів дослідження були проведені на науково-практичній конференції "Розробка та обґрунтування механізму ринкового регулювання агропромислового комплексу" /м.Суми, 1993р./ та на міжнародній науково-практичній конференції "Соціально-економічні аспекти суспільства при переході до ринку" /м.Суми, 1994р./. Рекомендації по темі дослідження були направлені до Сумського обласного управління сіль-

ського господарства і продовольства та страхової компанії "Оранта", де були частково впроваджені. По темі дослідження опубліковано сім статей загальним обсягом 1,7 д.а.

Тема дослідження входить до плану науково-дослідних робіт по проблемам: "Розвиток підприємницьких зон на базі переробних і сервісних сільськогосподарських підприємств" /номер держреєстрації 05933044705/; "Стан і перспективи розвитку ринку цінних паперів в Сумській області" /номер держреєстрації 01944022804/.

Обсяг і структура роботи. Дисертація складається з вступу, трьох глав, висновків і пропозицій, додатку і списку використаної літератури. Роботу викладено на 26 сторінках машинописного тексту.

Зміст і основні результати дослідження.

Теоритичні основи дисертаційного дослідження містяться в перегляді фінансової і економічної сторін діяльності сільськогосподарських підприємств, які представлені в вигляді фінансово-економічної системи. Проведена економічна оцінка складових цієї системи та розглянуто їх вплив на фінансову стабільність діяльності підприємств аграрного сектора. Розглянуті категорії стабілізації, стійкості, ризику та їх взаємозалежність в процесі дослідження фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств.

Забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств є головною проблемою, на яку повинен бути спрямований весь комплекс заходів по вдосконаленню фінансових регуляторів. На протязі останніх років фінансовий стан сільськогосподарських підприємств залишається скрутним, а більшість із них вже знаходиться на межі банкрутства. За станом на 01.01.93 заборгованість господарств України по короткостроковим позикам склала понад 99 млрд.крб. проти попереднього року і зросла в 2,4 рази, а по довгостроковим, відповідно - в 19,4 рази. Сума прострочених платежів з основної діяльності зросла за цей час в 3,7 рази. На початку 1995р. ця тенденція набирає стійкого характеру. Таким чином, АПК України потребує додаткових фінансових ресурсів і нових форм управління, без яких неможливо

нормалізувати продсвольчий ринок, привести його до стану рівноваги.

Вирішення проблеми забезпечення фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств, вивільнення грошових коштів, використаних активів на зрівняний обсяг виробництва сільськогосподарської продукції знаходиться під комплексним впливом основних регуляторів фінансових відносин: тривалості виробничого циклу, швидкості обороту капіталу, ціни, кредиту, бюджету і обумовлений методами планування, прогнозування, фінансового менеджменту, методами формування грошових фондів підприємства.

В дисертації розглянуто вплив економічної невизначеності на рівень фінансової роботи на підприємстві, що має особливе значення в умовах переходу до ринкових відносин.

На сучасному етапі розвитку економічних відносин сільськогосподарських підприємств розширене відтворення виробництва проводиться за рахунок власних коштів. Тому на перше місце виступає необхідність встановлення системи фінансового планування і налагодження системи розрахунків. З цього приводу доцільно зазначити кілька варіантів планування чистого доходу, які насамперед залежать від внутрішньогосподарських розрахункових цін.

Якщо в економічну основу ціни кладуть всі прямі витрати на виробництво, а також витрати на організацію та управління галуззю в цілому, то за взаємною згодою сторін /підрозділу та адміністрацією підприємства/ в розрахункову ціну включається можлива сума чистого доходу господарства. Це перший тип фінансових взаємовідносин, суб'єктами якого є найбільш зрілі і підготовлені до цього колективи. Більшість із них мають статус юридичної особи. Такий підхід свідчить про те, що не адміністрація виділяє підрозділу частину чистого доходу, як це було раніше, а навпаки, він на підставі розрахунків витрат на організацію і управління галуззю і господарством виділяє частину валового доходу в розпорядження адміністрації.

Другий тип фінансових відносин протилежний першому. Його суть полягає в тому, що за згодою сторін встановлюється рівень розрахункових цін, який дозволяє трудовому колективу одержати лише певну частку чистого доходу, необхідну для стимулювання

праці та зміцнення матеріальної бази, роз'язання соціальних питань на рівні первинного колективу. В цьому випадку більша частка чистого доходу залишається у розпорядженні адміністрації.

Третій тип фінансових відносин передбачає, що чистий дохід повністю формується по господарству в цілому. Цей тип відносин найпоширеніший і це об'єктивно, бо в більшості господарств ще не створено умов для другого або першого ступеня відносин власності.

На роботу фінансових служб сільськогосподарських підприємств значний вплив здійснює стан і організація механізму безготівкових розрахунків. Для подолання кризи неплатежів та вдосконалення системи розрахунків в дисертації рекомендовано ввести в повному обсязі систему вексельного обігу, скорегованого до умов сільського господарства та сфер його обслуговування, введення на підприємствах аграрного сектора факторингових операцій замість звичайного позикового кредитування. Це обумовлене тим, що факторингові операції прискорюють отримання платежів, знижують витрати на ведення рахунків, забезпечують надходження коштів постачальникам при тимчасових труднощах у покупців, дають змогу запобігти виникненню сумнівних боргів, сприяють підвищенню швидкості обертання робочого капіталу підприємства і прибутковості.

Суттєву роль у стабілізації фінансової діяльності сільськогосподарських підприємств відіграє характер відносин комерційних банків з господарствами. Можна вважати, що загальні принципи функціонування банківської системи України вже сформовані, але ще існує багато невирішених питань у взаємовідносинах між підприємствами і банками. На наш погляд, банківську систему необхідно доповнити структурами, які б працювали по принципу суспільного взаємного кредитування, засновниками яких виступали б господарства та населення сільської місцевості. Такі структури не повинні ставити за мету своєї діяльності максимізацію прибутку, що дозволить здешевити кредит, запобігти витоку грошових ресурсів із сільського господарства. В дисертації розроблені рекомендації по розширенню кредитної бази за раху-

нок впровадження системи іпотечного довгострокового кредиту, трансформації частини традиційних позик під сезонні витрати в кредити під заставу продукції, що дозволить підвищити надійність кредитного забезпечення. Вважаємо за доцільне повернутися до практики пільгового кредитування, в тому числі на невідкладні поточні потреби, на заходи відповідно до державних цільових програм при умові залучення в них сільськогосподарських товаровиробників, а також розширення системи субвенцій.

В дисертації розроблена методика визначення залежності швидкості обертання капіталу від структури виробництва і тривалості виробничого циклу. Методика базується на розподілі сільськогосподарських підприємств на три групи за спеціалізацією виробництва: 1 група - господарства з багатoproфільною спеціалізацією; 2 група - з спеціалізацією по вирощуванню цукрових буряків, виробництві молока і м'яса ВРХ; 3 група - з спеціалізацією по вирощуванню зернових культур та виробництві м'яса ВРХ і молока.

Проведене дослідження свідчить про те, що найбільш високі показники швидкості обертання робочого капіталу в сільськогосподарських підприємствах Сумської області з багатoproфільною спеціалізацією, тобто господарств I групи. Ця тенденція спостерігається на протязі всього аналізованого періоду. З цього приводу можна зробити висновок, що для забезпечення ефективного використання робочого капіталу доцільно сільськогосподарським підприємствам формувати багатoproфільну структуру виробництва. Але необхідно зазначити, що поглиблення спеціалізації повинно проводитись в окремих підрозділах господарства по видах продукції. При цьому принципи спеціалізації сільськогосподарського підприємства не повинні змінюватись.

Доцільно зазначити, що як негативний чинник виступає необґрунтоване зростання в 1994р. коефіцієнта оборотності оборотних коштів /на 1,3/ та тривалості одного обороту /на 200 днів/ в порівнянні з 1990р.. В умовах економічної невизначеності ці показники вказують на те, що на сільськогосподарських підприємствах не вистачає оборотних коштів для нормального процесу відтворення і можна сказати, що це вимушений результат, зумовлений

Таблиця І

Залежність швидкості обертання робочого капіталу від структури виробництва сільськогосподарських підприємств Сумської області за 1990-1994рр.

Показники	1990			1993			1994					
	групи господарств			групи господарств			групи господарств					
	в цілому	в цілому	в цілому	в цілому	в цілому	в цілому	в цілому	в цілому	в цілому			
	І	2	3	І	2	3	І	2	3	І	2	3
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	1,09	0,93	0,82	1,00	3,54	3,45	3,40	3,50	2,39	2,32	2,30	2,33
Тривалість одного обороту, днів	350	360	366	358	100	101	105	102	155	160	158	158
Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	1,00	0,98	0,94	0,99	0,30	0,27	0,24	0,28	0,46	0,44	0,42	0,44
Товарна продукція в розрахунку на:												
- на 1 крб. робочого капіталу	0,29	0,25	0,22	0,26	0,96	0,94	0,90	0,93	1,38	1,34	1,25	1,32
- на 1 крб. постійних активів	1,68	1,56	1,40	1,54	0,67	0,62	0,54	0,61	0,43	0,38	0,32	0,37
- на 1 крб. поточних активів	1,12	0,98	0,92	1,01	3,59	3,52	3,49	3,53	2,39	2,29	2,30	2,27
Рівень рентабельності, %	12,5	10,7	9,5	10,9	47,4	44,2	44,1	44,8	46,4	44,2	44,1	44,8

інфляційними процесами. Співвідношення товарної продукції і вартості робочого капіталу в цілому по сільськогосподарським підприємствам показало, що в 1994р. в порівнянні з 1990р. швидкість обертання робочого капіталу зросла на 1,06. Для ринкової економіки це катастрофічний дисонанс, який обумовлений тим, що переоцінка основних засобів виробництва не відображує реальну відновну вартість. Основні засоби сільськогосподарських підприємств використовуються на межі їх морального і фізичного зносу, а індекси дооцінки не відображують темпів інфляції. Тому слід зазначити, що не дивлячись на зростання цього показника, він вказує лише на ділове бессилля керівників сільськогосподарських підприємств. В цілому можна зробити висновок, що структура виробництва господарств області негативно впливає на швидкість обертання робочого капіталу і потребує суттєвого поліпшення.

Для визначення фінансової стійкості діяльності сільськогосподарських підприємств в дисертаційній роботі були розраховані нормативи показників фінансової стійкості та вперше запропонований інтегральний показник фінансової стійкості. Діюча на практиці система показників була доповнена коефіцієнтами фінансування і інвестування, за допомогою яких доцільно здійснювати оцінку основних і оборотних засобів при проведенні приватизації сільськогосподарських підприємств. Зазначені коефіцієнти розраховуються за формулами; коефіцієнт фінансування:

$$K_{\Phi} = Y_{\Phi} : Z_{\kappa},$$

де K_{Φ} - коефіцієнт фінансування; Y_{Φ} - уставний фонд; Z_{κ} - залучені кошти /позики банку і кредиторська заборгованість/.

Коефіцієнт інвестування:

$$K_i = Y_i : Z_{\kappa},$$

де K_i - коефіцієнт інвестування; Y_i - уставний фонд; Z_{κ} - залишкова вартість основного капіталу.

Таблиця 2

Показники фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств Сумської області за 1990-1994рр.

Показники	1990	1993	1994	Нормативні значення
Коефіцієнт власності	0,87	0,80	0,70	0,60
Коефіцієнт залучених позикових коштів	0,07	0,19	0,30	0,10
Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	0,08	0,24	0,44	1,00
Коефіцієнт мобільності власних коштів	0,80	0,70	0,40	1,00
Коефіцієнт співвідношення необоротних і власних коштів	0,74	0,74	0,59	-
Коефіцієнт ліквідності	0,89	0,80	0,50	1,50
Коефіцієнт покриття	2,56	2,10	2,00	4,00
Коефіцієнт фінансування	0,93	1,35	0,50	0,70
Коефіцієнт інвестування	0,62	0,30	0,15	0,60
Інтегральний коефіцієнт стійкості	0,538	0,617	0,490	0,801

Аналіз показників фінансової стійкості /табл.2/ свідчить про те, що коефіцієнт власності в звітному році досяг 70%. Цей показник має особливе значення для інвесторів і кредиторів. У порівнянні з теоретично достатнім рівнем /60%/ він дещо вищий, що свідчить про фінансову стійкість господарств в абсолютному визначенні. Але по одному показнику неможливо зробити кінцеві висновки, так як спостерігається його зниження. Це підтверджує той факт, що у структурі загальної вартості засобів підприємств збільшується частка позикових коштів, яка досягла в 1994р.

30% і в порівнянні з минулими роками зросла відповідно на 23 і II пункта, що є негативним чинником у стабілізації фінансової стійкості діяльності господарств. В умовах дії розлагоджених фінансових відносин особливого значення набуває дослідження джерел формування робочого капіталу. На наш погляд, при дослідженні фінансового стану підприємств доцільно розраховувати коефіцієнти фінансування і інвестування. В нашому випадку коефіцієнт фінансування досяг 50%, що свідчить про зростаючі темпи залучення позикових коштів у фінансовий оборот підприємств. Цей факт підтверджує також динаміка коефіцієнта інвестування, який характеризує, що основні і оборотні засоби в 1994р. лише на 15% були створені за рахунок власних коштів. Для комплексної оцінки фінансової стійкості підприємств було проведено дослідження динаміки інтегрального коефіцієнта стійкості. Проведені розрахунки показали, що інтегральний показник при його нормативному значенні 0,801, на протязі трьох років мав суттєві відхилення від нормативу, що свідчить про фінансову нестабільність роботи сільськогосподарських підприємств та підлеглість їх впливу чинникам економічної невизначеності.

В дисертаційній роботі розроблені рекомендації щодо оцінки державних важелів підтримки сільського господарства, які базуються на визначенні відповідних показників. Головним із них виступає показник підтримки сільського господарства, який доцільно розраховувати за формулою:

$$\text{ППСГ} = \frac{\text{АЦ} + \text{ПК} + \text{ПО} + \text{ДС} + \text{ПС} + \text{ПП} + \text{ПЦ} + \text{ЕК} + \text{ЕТ}}{\text{ОП}} \times 100,$$

де АЦ - сума, яка визначає підтримку сільського господарства на основі встановлення закупівельних цін вище ринкових; ПК - розмір субсидій виробникам на базі надання пільгових кредитів; ПО - сума підтримки на основі пільгового оподаткування; ДС - прями дотації і субсидії; ПС - сума підтримки державного страхування сільськогосподарських підприємств; ПП - послуги виробникам надані безкоштовно або по пільговим цінам; ПЦ - сума підтримки на основі встановлення пільгової ціни на засоби вироб-

ництва сільського господарства; ЕК - ефект введення квоти з урахуванням всього обсягу продукції; ЕТ - ефект введення тарифів з урахуванням всього обсягу продукції; ОП - обсяг продукції сільського господарства в світових цінах.

В дисертаційній роботі запропонована методика факторного планування і прогнозування прибутку і рентабельності сільськогосподарських підприємств, яка базується на індексному методі визначення впливу чинників на кінцевий результат. Практичне застосування цієї методики дозволяє планувати показники прибутковості і рентабельності з урахуванням темпів інфляції.

В умовах переходу до ринкових відносин постає питання підвищення ефективності використання робочого капіталу сільськогосподарських підприємств, оцінка якого проводиться за показниками швидкості обертання. Останнім часом у зв'язку з розвитком нових організаційних форм господарювання в структурі активів сільськогосподарських підприємств відбуваються суттєві зміни. Тому вважаємо за доцільне в основу планування і аналізу структури активів сільськогосподарських підприємств покласти обґрунтоване вивчення тенденцій розвитку вартісного циклу робочого капіталу. Схему вартісного циклу можна подати наступним чином:

Конкурентна позиція — Прибутковість — Ринкова вартість цінних паперів — Зовнішні джерела фінансування — Ресурси для зростання та підтримки конкуренції

В умовах економічної невизначеності все більше сільськогосподарських підприємств, особливо колективних, знаходяться на межі банкрутства. На 01.01.95 в Сумській області їх було 78 і вони в першу чергу підлягають приватизації шляхом акціонування. В зв'язку з необхідністю розгортання широкої роботи по приватизації сільськогосподарських підприємств в дисертації запропоновані конкретні заходи і розроблена схема організації фінансового менеджменту на приватизованих підприємствах; пропозиції апробовані на прикладі КСП "Гігант" Тростянецького району, Сумської області.

Як було зазначено вище, на фінансову стійкість впливає структура активів сільськогосподарських підприємств, аналіз якої свідчить про те, що значна частина її елементів формується за межами галузі. До 50% використаних оборотних коштів репрезентовано промисловими засобами праці. Відповідно, їх вартісні характеристики і співвідношення останніх з реальними змінами ефекту від нововведень у певній мірі визначають віддачу активів. Головний вплив на це спричиняє рівень ефективності і еквівалентності обміну. Механізм забезпечення паритету закупівельних і оптових цін шляхом розрахунку сукупного індекса і компенсаційного збільшення закупівельних цін на промислові засоби, яке не компенсується ні ростом відповідного ефекту останніх, ні збільшенням закупівельних цін. Таким чином, слід зазначити, що фінансове забезпечення підприємств у багатьох випадках залежить від цін на засоби виробництва, цін на сільськогосподарську продукцію, в результаті чого фінансові ресурси АПК переміщуються в інші галузі народного господарства. Це стало можливим завдяки недосконалості методологічної основи формування цін. В роботі розроблені рекомендації щодо встановлення цін з урахуванням норми прибутку, швидкості обертання оборотних коштів, темпів інфляції, що в значній мірі дозволить встановити еквівалентний обмін продукцією між підприємствами промисловості і сільського господарства. Ціна за цією концепцією має такий вигляд:

$$Ц = C_{п} + \frac{H_{с} \times /O_{вф} + O_{зас} \times K/}{100} ;$$

де C - ціна; $C_{п}$ - повна собівартість продукції; $H_{с}$ - середня норма прибутку; $O_{вф}$ - середньорічна вартість авансованого капіталу в основних виробничих фондах сільського господарства, призначена на 1т продукції; $O_{зас}$ - собівартість 1т продукції /без амортизації/; K - коефіцієнт обертання оборотних коштів.

В дисертації розроблені рекомендації щодо здійснення страхування сільськогосподарських підприємств від виникнення фінан-

сового ризику. На наш погляд, розвиток добровільного страхування врожаю сільськогосподарських культур повинен стимулюватися державною підтримкою в вигляді компенсацій з бюджету не менше 50% витрат на страхування. Функції агента по здійсненню державної підтримки сільськогосподарського страхування доцільно покласти на Державний фонд страхування України, який необхідно створити при Міністерстві сільського господарства і продовольства України. Необхідно розширити страхові послуги як за рахунок нових видів /страхування доходів, кредитних і фінансових ризиків/, так і шляхом надання можливості самостійного вибору страхових об'єктів. Для захисту фінансових вкладів підприємств розроблені рекомендації щодо системи депозитного страхування, яка б забезпечила захист депозитів сільськогосподарських підприємств.

По темі дослідження опубліковано наступні роботи:

1. Коваленко В.В. Визначення фінансового стану сільськогосподарських підприємств. //Фінансово-економічна стабілізація в агропромисловому комплексі. - Київ, 1994. - С. 13-16. 0,3 д.а.
2. Коваленко В.В. Особливості формування капітальних вкладень в сільське господарство в умовах переходу до ринкових відносин. //Фінансово-економічна стабілізація в агропромисловому комплексі. - Київ, 1994. - С. 32-34. 0,2 д.а.
3. Коваленко В.В. Державне управління АПК в умовах переходу до ринку. //Соціально-економічні аспекти суспільства при переході до ринку: Тези доп. науково-практичної конфер. - Суми: Сільськогосподарський ін-т, 1993. - С. 24-26. 0,2 д.а.
4. Коваленко В.В. Проблеми забезпечення фінансової стійкості АПК. - Донецьк: АЕН, 1994. - С. 22-27. 0,4 д.а.
5. Коваленко В.В. Основні напрямки вдосконалення страхового механізму відшкодування надзвичайних втрат в аграрному секторі України. //Фінанси в умовах ринку. - Суми: Сільськогосподарський ін-т, 1995. - С. 31-33. 0,2 д.а.
6. Коваленко В.В. Кредитний механізм АПК в умовах переходу до ринку. //Проблеми забезпечення фінансової стійкості виробництва в галузях АПК. - Суми: Сільськогосподарський ін-т, 1995. - С. 3-5. 0,2 д.а.

ІНБ ім. В. Стефаника
АН України

7. Коваленко В.В. Проблеми формування і функціонування цінового механізму в АПК. //Проблеми забезпечення фінансової стійкості виробництва в галузях АПК. - Суми: Сільськогосподарський ін-т, 1995. - С. 8-10. 0,2 д.а.

Коваленко В.В. "Финансово-экономическая стабилизация и устойчивость деятельности сельскохозяйственных предприятий".

Диссертация является рукописью.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности - 08.04.01. - финансы предприятий.

Сумский сельскохозяйственный институт. Сумы, 1995.

Проведен економічний аналіз умов забезпечення фінансово-економічної стабілізації та стійкості діяльності сільськогосподарських підприємств Сумської області. Розкриті основні фактори, впливаючі на фінансову стійкість та стабільність діяльності сільськогосподарських підприємств. Обґрунтовані методи та показники оцінки фінансової стійкості та стабільності підприємств аграрного сектора. Розроблена методика організації фінансового менеджмента на приватизованих сільськогосподарських підприємствах. Предложено рекомендації по удосконаленню системи розрахунків, фінансових відносин між підприємствами та банками, диверсифікації діяльності та страхування фінансових і комерційних ризиків.

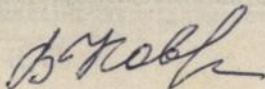
V. V. Kovalenko. "Financial Economical stabilisation and self-regulation of Agricultural enterprises."

This Dissertation is a manuscript.

This is to be presented for the scientific degree of candidate of economy, in the speciality 08.04.01 "Finances of enterprises." Institute of agriculture, Sumy, 1995.

Analyses of factors effecting financial stability and economical self-regulation of agricultural enterprises of Sumy region was carried out. Methods and evaluation figures aimed to analyse economical and financial aspect of agricultural enterprises activity were elaborated. Financial management principals for newly privatised agriculture enterprises were created. Recommendations aimed to improvement existent system of mutual accounts are derived. These are as following: introduction of bill conversion, wider implementation of factoring and leasing operations as well as proposals concerning simplifications of financial settlements between agricultural enterprises and bank structures.

Recommendations for state control of finance and credit relations inside agricultural sector of economy are investigated. Necessity to develop deposits insurance system is found up.

Август 1935 г.

СОТ.Зак.№1811,т.100.

100001

AB 32.556

AB 32.556